

УДК 331.5:330.341.1

DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2025-11-24>**Бойченко Е. Б.**

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри управління бізнесом,
Навчально-науковий інститут управління, економіки та бізнесу
Приватного акціонерного товариства «Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна Академія управління персоналом»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1121-7160>

Elina Boichenko

Educational and Scientific Institute of Management, Economics and Business
Private Joint Stock Company "Higher Educational Institution
"Interregional Academy of Personnel Management"

Червінська Л. П.

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту,
Приватне акціонерне товариство «Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна Академія управління персоналом»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1571-7974>

Lubov Chervinska

Private Joint Stock Company "Higher Educational Institution
"Interregional Academy of Personnel Management"

Червінська Т. М.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри кібербезпеки, інформаційних технологій та економіки,
Київський університет інтелектуальної власності та права
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7657-2855>

Tetiana Chervinska

Kyiv University of Intellectual Property and Law

РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ЗАЙНЯТОСТІ В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ, ВИКЛИКИ, НАПРЯМИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ

REGIONAL ASPECTS OF EMPLOYMENT IN UKRAINE: REALITIES, CHALLENGES, WAYS TO SOLVE PROBLEMS

Анотація. Робота присвячена дослідженню регіональних особливостей зайнятості в Україні, що є актуальним питанням з точки зору забезпечення стійкості розвитку національної економіки в умовах війни. Приділено увагу особливостям формування попиту і пропозиції у сфері зайнятості, визначено зумовлені війною проблеми і виклики та ознаки стабілізації і відновлення ринку праці, що засвідчує його адаптивність до існуючих умов невизначеності. Дослідження проведено на основі порівняльного аналізу, статистичних даних та реальних ситуацій, задля оцінки змін пропозиції робочої сили та попиту на неї, характеристики зайнятості в регіонах України в умовах військової агресії. Особливу увагу приділено зайнятості внутрішньо переміщених осіб, означено проблематику їх використання на регіональних ринках праці. Дослідження означених питань свідчить, про наявність багатьох ризиків, у сфері зайнятості. Зростання пропозиції робочої сили спостерігається переважно у віддалених від зони бойових дій регіонах. Довготривала війна породжує структурні зміни в розвитку регіонів і країни в цілому, а це впливає на попит в робочій силі, загострює питання потреби в трудових ресурсах. Зростання дефіциту кадрів проявляється на фоні зростання безробіття. Значний рівень безробіття виявлено в промислових регіонах країни, що зумовлено проявом безпекових факторів. Також велика кількість безробітних існує в регіонах перебування великої кількості переселенців. Проблематика незадоволення потреби в робочій силі і наявності безробіття зумовлена розбалансованістю освітньо-професійного інструментарію ринків праці, низькою мобільністю робочої сили, недоліками в регулюванні зайнятості на національному і регіональному рівнях, відсутністю соціальних ліфтів. У статті узагальнено основні виклики дестабілізації регіональних ринків праці та запропоновано нові підходи щодо можливостей регулювання регіональної зайнятості з метою забезпечення стійкості економічного розвитку у воєнний і повоєнний час. Запропоновані заходи по стабілізації зайнятості зорієнтовані на вирішення важливих проблем ринку праці, вирівнювання диспропорцій і регіональних нерівностей у використанні робочої сили, що може сприяти активізації трудового потенціалу країни, відновленню української економіки загалом.

Ключові слова: зайнятість, ринок праці, робоча сила, регіони, безробіття, попит і пропозиція, переселенці, вакансії, робочі місця.

Abstract. The work is devoted to the study of regional peculiarities of employment in Ukraine, which is an urgent issue in terms of ensuring the sustainability of the national economy in the context of war. Attention is paid to the peculiarities of the formation of demand and supply in the field of employment, the problems and challenges caused by the war and the signs of stabilization and recovery of the labor market are identified, which shows its adaptability to the existing conditions of uncertainty. The study was conducted on the basis of comparative analysis, statistical data and real-life situations to assess changes in labor supply and demand, and the characteristics of employment in the regions of Ukraine in the context of military aggression. Particular attention is paid to the employment of internally displaced persons, and the problems of their use in regional labor markets are outlined. The study of these issues shows that there are many risks in the field of employment. The growth of labor supply is observed mainly in regions remote from the combat zone. A long-term war causes structural changes in the development of regions and the country as a whole, which affects the demand for labor and exacerbates the issue of the need for labor resources. The growing shortage of personnel is manifested against the backdrop of rising unemployment. A significant level of unemployment is found in the country's industrial regions, due to security factors. There is also a large number of unemployed people in the regions where a large number of IDPs reside. The problem of unmet labor demand and unemployment is caused by the imbalance of educational and professional tools of labor markets, low labor mobility, shortcomings in employment regulation at the national and regional levels, and the lack of social elevators. The article summarizes the main challenges of destabilization of regional labor markets and proposes new approaches to the possibilities of regulating regional employment in order to ensure the sustainability of economic development in wartime and post-war. The proposed measures to stabilize employment are aimed at solving important problems of the labor market, equalizing imbalances and regional inequalities in the use of labor, which can contribute to the activation of the country's labor potential and the recovery of the Ukrainian economy as a whole.

Keywords: employment, labor market, labor force, regions, unemployment, supply and demand, IDPs, vacancies, jobs.

Постановка проблеми. Військова агресія російської федерації проти України деструктивно впливає на регіональну зайнятість населення і негативно позначається на досягненні цілей сталого розвитку держави. Військові дії суттєво позначаються на розвитку сучасного ринку праці в Україні і зайнятості населення, де відмічаються певні коливання і зміни. Проблеми невизначеності під час війни, звуження можливостей прикладання праці та зміна її структури, поява потоків вимушених переселенців і мобілізаційні заходи призвели до певних соціально-економічних викликів у сфері трудової зайнятості.

Упродовж війни, на вітчизняному ринку праці відбувалися певні регіональні коливання. Значну частку попиту на робочу силу на ринку праці сформували роботодавці Київської, Дніпропетровської, Львівської, Одеської і Харківської областей. Натомість у прифронтових областях країни (Миколаївській, Чернігівській, Сумській; Запорізькій) спостерігається певний дефіцит робочої сили та значний приріст кількості вакансій. Внаслідок війни суттєвих руйнувань зазнали економічна інфраструктура, соціальна сфера, критично важливі об'єкти багатьох регіонів країни, що негативно позначилось на сфері зайнятості. Війна внесла певні корективи в пріоритети регіональної політики – перенесення уваги на безпекові потреби населення і політику відновлення. Незважаючи на певну адаптацію вітчизняного бізнес-середовища до нових умов розвитку, в країні зберігається високий рівень безробіття. При цьому у Державній службі зайнятості в 2024 р. було зареєстровано близько 96,1 тис. осіб, серед яких більше 40% осіб мають вищу освіту [1].

Необхідність задоволення потреб вітчизняної економіки у робочій силі, адаптації системи зайнятості до військового часу і повоєнного відновлення набуває все більшої актуальності, оскільки тривала війна вносить значні зміни в особливості економічного розвитку країни. З огляду на це, аналіз сучасного стану і тенденцій формування зайнятості населення України є актуальним науково-практичним завданням, що потребує детального розгляду і розроблення підходів щодо удосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За останній період була опублікована незначна кількість робіт, пов'язаних із сферою зайнятості та роз-

витком регіональних ринків праці в умовах війни. Останнє зумовлено браком достовірної інформації, недостатністю оприлюднених статистичних матеріалів. Зокрема, певні аспекти розвитку трудової зайнятості, зміни попиту і пропозиції робочої сили в регіонах країни в період війни досліджувала Тутова А. [2], також питання диспропорційності на регіональних ринках праці розглядали автори Черьомухіна О.К., Чалюк Ю.О. [3]. Аналізу деструктивних факторів війни на економічний розвиток і зайнятість регіонів приділено увагу в роботах Петренко В.С., Мельникова К.В., Петренко Д.О. та багатьох інших авторів [4].

Також варто зазначити і таких відомих вітчизняних авторів з означеної проблематики як :Дмитришин Л., Дмитренко Г., Кицак Т., Кирилюк В., Маркевич К., Маршавін Ю., Романкевич М., Савченко О. та інших, які розглядали особливості зайнятості населення України. Незважаючи на багатоаспектність підходів стосовно особливостей і перспектив формування регіональної зайнятості в умовах війни, подальшого аналізу потребує низка управлінських, регуляторних та практичних аспектів з даної проблематики. Важливим є пошук та застосування ефективних регуляторних підходів щодо протидії існуючим викликам і ризикам у сфері зайнятості, забезпечення прийнятного розвитку ринків праці і регіональної зайнятості в умовах війни та повоєнного відновлення. Це є важливою умовою соціально-економічної ефективності і стійкості розвитку регіону та регіональної політики держави.

Мета статті – виявлення регіональних особливостей зайнятості в умовах сучасних трансформацій ринку праці в Україні, основних викликів та ризиків, спричинених впливом війни, обґрунтування напрямів їхнього пом'якшення.

Виклад основного матеріалу. Військові дії РФ в Україні призвели до певної регіональної трансформації ринку праці і сфери зайнятості загалом, що пов'язано із:

- трансформацією регіональної структури економіки, що зумовило відповідне загострення диспропорцій попиту на робочу силу;

- руйнуванням і релокацією багатьох підприємств та скороченням розмірів виробництва внаслідок блокування транспортних об'єктів, що призвело до зменшення зайнятості і сприяли формуванню робочих

місць у більш безпечних регіонах. У 2024 році в Україні зупинили свою роботу майже 3,3 тис. підприємств і організацій. Найбільше було закрито компаній у Дніпропетровській і Одеській областях та у м. Київ, 395, 285 і 528 відповідно [5]. Це посилює напруженість на регіональних ринках праці. Лише протягом 2022 року втрачено було близько 3,5 млн. робочих місць [6]. Згідно прогнозів МОП у повоєнний час даний показник може сягнути рівня 43,5% всіх наявних робочих місць [7];

– погіршенням демографічного стану-зростанням смертності, зниженням народжуваності, активізацією внутрішньої і зовнішньої міграції, що посилює дисбаланс вікової структури у складі трудового потенціалу країни. На початку 2024 р. було зареєстровано 6,3 млн зовнішніх мігрантів, серед них 87% – жінки і діти, при цьому 70% – мігранток з України у ЄС – були жінки працездатного віку із вищою освітою, що засвідчує втрату певного працездатного потенціалу, окрім того близько 25% мігрантів не налаштовані на повернення в Україну [1];

– активізацією міграції ВПО у віддалені від фронту регіони, що зумовило перерозподіл трудових ресурсів, посилення диспропорцій кадрового забезпечення суб'єктів бізнесу. У 2024 р. в Україні було зареєстровано близько 4,9 млн ВПО, це в більшості громадяни з прифронтових і прикордонних регіонів [7].

Найбільш активними регіонами з точки зору прийняття переселенців стали Київська, Одеська області, неокуповані території Дніпропетровської, Запорізької областей, області глибокого тилу (Вінницька, Полтавська, Івано-Франківська, Закарпатська, Кіровоградська, Львівська, Тернопільська, Хмельницька, а також Черкаська і Чернівецька) [8]. Безпечніші умови проживання стримають деяку частину ВПО від повернення до регіонів попереднього проживання. А для громадян-реципієнтів ці мешканці передбачають можливості покращити трудовий потенціал регіону проживання кваліфікованою робочою силою.

Після повномасштабного вторгнення РФ близько 19 тис. вітчизняних компаній змінили місце регіонального розташування, що дало можливість зберегти певну частину робочих місць. Найактивніше компанії переміщуються із м. Києва, 36,6%, Дніпропетровської та Київської області, 10%. При цьому означені регіони є досить популярними для релокації підприємств з окупованих і прифронтових територій. М.Київ лідирує серед місць, куди переміщуються бізнес-компанії (із близько 28% загальної кількості релокацій) [9]. Значна частина бізнесів переміщена до Львівської, Закарпатської, Чернівецької, Івано-Франківської, Хмельницької і Тернопільської областей, 24; 14,5; 9,8; 8,3; 7,3; 6,3% відповідно. Це переважно компанії із напрямів: ІТ, маркетингової діяльності, консалтингових і дизайнерських послуг, фінансів, логістики.

Згідно із звітом Міжнародної організації праці (МОП), з початку війни в Україні втрачено близько 4,8 млн. робочих місць. За певними оцінками фахівців, якщо бойові дії загострюватимуться, втрати робочих місць можуть сягнути 7 млн., а якщо вони припиняться, то може бути швидке відновлення, із поверненням 3,4 млн. робочих місць [10].

Отже, війна викликала суттєві проблеми у сфері зайнятості, які негативно позначаються на розви-

тку всієї країни, а для регіональних ринків праці, що приймають велику кількість переселенців, які втратили майно та роботу, наявні проблеми є ще більш складними.

Попри певні адаптивні заходи стосовно бізнесу в Україні також зберігається високий рівень безробіття, враховуючи оцінки агенції InfoSapiens у 2025 році даний показник був на рівні 12,1-16,8% [12]. Згідно даних МОМ лише 40% ВПО (включаючи 4% самозайнятих) мають роботу. При цьому рівень зайнятості серед непереміщеного населення складає 50% [11, 12]. Хоча безробітні у пошуках роботи, але їх навички, кваліфікації не завжди задовольняють потреби працедавців. Близько 16% роботодавців відмічають наявність недостатньої кваліфікації претендентів на вакантні робочі місця [8]. При цьому безробіття серед ВПО є значно вищим ніж серед населення загалом.

Серед причин безробіття ВПО зазначають недостатню кількість робочих місць на нових місцях проживання, невідповідність їх освітньо-кваліфікаційного попиту на ринку праці. До того ж, якщо ВПО переїжджають на території, де шкільні заклади працюють онлайн чи недостатньо є дитячих садків, жінки, як правило, не можуть працювати. Поряд з цим, на фоні безробіття посилюється проблема нестачі кваліфікованих кадрів, що зумовлено значним відтоком робочої сили за межі країни, мобілізаційними заходами, освітньо-професійною невідповідністю попиту й пропозиції робочої сили на певних регіональних ринках праці.

Кількість вакансій на регіональних ринках все ще набагато менша, ніж до воєнного стану, але попит на роботу зростає. Також існують проблеми є із заробітною платою, оскільки компанії не мають можливості виплачувати повну зарплату своїм працівникам або надавати бонуси. Найбільше вакансій пропонують у сферах: продаж (19,6%); ІТ, інтернет і телеком (15,6%), робота для спеціалістів без досвіду та студентів (10% від усіх актуальних); транспорт та логістика (8,1%); робота для робітничого персоналу (6,4%); маркетинг, реклама і PR (5,6%); медицина і фармацевтика (5,1%); будівництво (4,7%); виробництво та сільське господарство (4,2%); бухгалтерський, управлінський облік (3,7%) [13].

Означені пропозиції були актуальними ще на початку воєнного стану. Однак у зв'язку з руйнуваннями від військових дій, зростає потреба у будівельниках, інженерах, архітекторах. Загалом в усіх регіонах України перелік затребуваних фахівців практично однаковий, хоча існують певні відмінності. У м. Києві, який на сьогодні є лідером за кількістю вакансій й розміром середньої зарплати, до складу топ-10 необхідних фахівців не увійшли медики, фармацевти, будівельники та робітничий персонал. Хоча, в Києві дещо більше вакансій, порівнянно із загальнодержавною статистикою, для фахівців з медіа, адмінперсоналу, представників вищого менеджменту. Найважче стало знайти роботу для таких спеціалістів в галузях: страхування; юриспруденції; освіти; автомобільного бізнесу, безпеки, закупівель; сфери готельно-ресторанного бізнесу і спортивних клубів, фітнесу, салонів краси.

Дещо більше роботи стає в західних областях країни, адже багато компаній через бойові дії переїхали туди. Згідно статистики в м.Київ мало найбільше 35,8% від усіх актуальних вакансій (35,8%); у Львів-

ській області – (17,1%); на Дніпропетровщині – (8,5%); тоді як на Івано-Франківщині і в Черкаській області всього 2,9% [1]. Стосовно конкуренції то у Харківській області зафіксовано в середньому 19 кандидатів на одну вакансію; у Запорізькій – 17; в Одеській – майже 14; у Київській – 13,4; у Сумській – 11,1 [1,13]. Найнижча конкуренція спостерігається у Львівській області, тут на одне робоче місце в середньому претендує 1-2 кандидати.

Наявність дефіциту кваліфікованих кадрів часто спонукає роботодавців пропонувати вакансії претендентам без відповідного досвіду роботи, зокрема, у 2024 р. 43% із усіх вакансій були розміщені для претендентів без досвіду роботи, тоді як за відповідний період 2023 р. таких було 36%.

Також варто зазначити, що відповідним рішенням роботодавців на дефіцит професійних кадрів є зростання кількості дистанційної роботи, протягом 2024 р. по цій категорії вакансій спостерігалось зростання, приблизно на 3%. У сфері віддаленої роботи останнім часом посилюється конкуренція пошукачів. Але найбільший ріст в окремих категоріях вакансій відмічається серед пропозицій роботи із бронюванням, тут спостерігається зростання на 16% [1].

Згідно інформації Opendatabot стан вітчизняного регіонального бізнесу останнім часом став більш динамічним, так як в усіх областях збільшилася кількість компаній [12]. Військове вторгнення РФ не зупинило підприємництво активність українських громадян, з початку військових дій в Єдиному державному реєстрі було зареєстровано більш як 763 тис. нових ФОПів. Попри обстріли і складні економічні умови, підприємці продовжують відкривати власний бізнес, орієнтуючись на найбільш затребувані види діяльності та більш безпечні регіони. Так нові бізнеси в період війни було відкрито в: м.Києві (108563); на Дніпропетровщині (68 377) [1], цей регіон із досить розвинутою промисловістю та логістикою, незважаючи на наближеність до бойових дій, залишається одним з основних центрів бізнесу; на Львівщині (60 009), будучи відносно безпечним місцем, цей регіон приваблює підприємців, наприклад, релокованих із східних областей [11].

В регіонах наближених до бойових дій, спостерігається відповідний спад реєстрації нових бізнесів. При порівнянні відповідних статистичних даних за 2025р. з аналогічними даними за 2022р. – в Луганській області, на 85%; на Херсонщині, на 67%; в Донецькій області, на 60% [1].

Однак, загалом, за свідченням експертів, ситуація у сфері зайнятості залишається складною. Згідно інформації Державного центру зайнятості, кількість вакансій у 2025 р. зменшилася приблизно втричі, порівняно з аналогічними періодом минулого року. Найбільше робочих місць на сьогодні у Дніпропетровській, Харківській, Львівській областях, і в м. Києві. В Україні особливо зростає попит на будівельників, робітників комунальних підприємств, водіїв [1]. Є багато вакансій у переробній промисловості, торгівлі [13].

У період війни компанії перебувають у стані так званої перманентної адаптації, вибудовуючи нові специфічні стратегії найму, спрямовані на гнучкість і швидке реагування на зміни та виклики. При цьому представники малого й середнього бізнесу практично

всіх регіонів країни відзначають посилення фінансового тиску державних органів й виклики регуляторної політики, погіршення логістики, що значно ускладнює їх функціонування в умовах продовження військового стану [14].

В період війни важливо окреслити основні виклики розвитку вітчизняного бізнесу в регіональному розрізі. Зокрема, для регіонів з прифронтових зон є характерною значна руйнація підприємств і скорочення населення; для регіонів відновлення – зростання збитковості бізнесу від руйнувань і військових дій, зменшення населення і зниження споживчого попиту; для допоміжних регіонів – руйнація логістики та необхідність її переорієнтації, внаслідок втрати доступу до морських шляхів перевезень; для віддалених регіонів – нестача кадрів, освітньо-кваліфікаційні диспропорції ринку праці, складність системи перекваліфікації внаслідок нестачі інформації про можливості подальшого розвитку [9; 6].

Також варто зазначити про певні регіональні проблеми в Україні у сфері трудових доходів. Низька вартість робочої сили та її значна диференціація у між-регіональному, міжсекторальному і міжпрофесійному плані, являється досить загрозливим викликом, що значно загострює ситуацію у сфері зайнятості населення.

Розміри заробітної плати залежить від різних факторів, науково-технічного, організаційного, соціально-економічного, та мають також регіональні відмінності. Згідно всеукраїнського порталу пошуку роботи Work.ua найвищий середній розмір зарплати у працівників м. Києва, Дніпропетровської, Запорізької, Львівської, Одеської і Харківської областей. А найнижчі зарплати у Житомирській, Чернігівській, Кіровоградській областях [11].

Низький рівень матеріальних виплат зайнятого населення сприяє поширенню нестійких ознак зайнятості, негативно впливає на купівельну спроможність, знижує мотивацію до продуктивної праці, збільшує поширення бідності, поглиблення соціальної нерівності в суспільстві. Попри наявність певного дефіциту кадрів, розмір середньої зарплати, яку пропонує на сьогодні ринок праці кандидатам не дуже змінився, і у 2024 р. складав 21 500 грн. Хоча певний зсув зарплатної медіани спостерігався по деяких областях: Київській – 24 тис. грн, Львівській – 21 500 грн, Харківській – 19 170 грн [12; 14].

Згідно інформації Work.ua серед причин того, що підвищення середніх зарплат не відбувається є зростання податків. Зокрема, за їхньою інформацією 55% компаній не в змозі компенсувати працівникам підвищення військового збору. При цьому в НБУ зазначають, що недостатність робочої сили зумовлює високі темпи росту номінальних зарплат, тоді як внаслідок вищої інфляції підвищення реальних зарплат зменшилось. При цьому в деяких категоріях персоналу зростання зарплат все ж таки відбулося. Це, зокрема, стосується: охорони, безпеки – 45 тис. грн; страхування – 25 тис. грн; управління персоналом, HR – 25 тис. грн; телекомунікацій та зв'язку – 24 980 грн; будівництва, архітектури – 26 тис. грн [11].

Просторові переміщення підприємств та персоналу в умовах військового часу стають не лише викликом у сфері зайнятості, поглиблюють асиметрії і загострюють проблематику безробіття й дефіциту робочої сили,

кваліфікованих кадрів, але й певним чином розширюють можливості функціонування регіональних ринків праці в Україні. Зокрема, на Закарпатті і в Івано-Франківській областях до початку війни у переважній частині населених пунктів була нестача робочих місць. Однак у 2024 р. на ринку праці цих регіонів відмічалося відновлення, відповідно на 155 % і 146 % робочих місць, дякуючи релокованим підприємствам, розвитку нових видів бізнесу на віддалених від фронту територіях [13]. І хоча вакансій тут стало більше, ніж до війни, однак претендентів на їх заміщення все ж не вистачає. Схожа ситуація спостерігається і в інших західних регіонах. Не вистачає кваліфікованих кадрів і у прифронтових регіонах, тут труднощі з наймом працівників зумовлені відносним знелюдненням.

Згідно інформації «Work.ua», найбільша конкуренція серед шукачів роботи у 2023-2024 р. була у Київській, Харківській і Вінницькій областях. При цьому з-поміж лідерів лише у Вінницькій області пропозицій роботи було більше, ніж до початку війни. А найнижчою була конкуренція в таких областях як Закарпатська, Чернівецька і Херсонська [9, 11].

На регіональні відмінності зайнятості також впливає спеціалізація регіону, наявність економічної і соціальної інфраструктури. Тут також проявляються такі фактори як вартість робочих місць, конкуренція за робочі місця, зростання попиту на окремі види робіт, професії, що викликані реаліями війни.

Означені виклики заважають процесам відновлення регіональних ринків праці, та формуванню ефективної зайнятості. Отже, вже сьогодні, в регіонах з низькою інтенсивністю бойових дій, доцільно сприяти максимальному залученню до зайнятості економічно активного працездатного населення, зокрема, на основі застосування нетрадиційних, гнучких форм зайнятості для забезпечення відродження бізнесу, реконструкції інфраструктурних об'єктів, відновлення довіри громадян.

Регіональний і кваліфікаційний дисбаланс в системі зайнятості потребує розробки і впровадження стратегічних заходів щодо забезпечення певних відповідностей між очікуваннями роботодавців та можливостями претендентів на трудову зайнятість. В даному випадку важливе значення, як уявляється, може мати трирічна програма «Skills Alliance for Ukraine», схвалена конференцією щодо відновлення зайнятості за участі уряду України і міжнародних партнерів. Зазначена ініціатива зорієнтована на перенавчання й підвищення кваліфікації українських громадян, що особливо стосується сфери будівництва, транспорту, ІТ, інженерії, охорони здоров'я. Протягом трьох років на означені цілі заплановано виділити 700 млн євро. Фінансує забезпечення даної програми планується здійснювати за участі близько 50 країн світу, міжнародних партнерів, донорів, а також представників бізнесу [10]. Це на багато більше, ніж Україна самотійно може виділити на регіональні програми зайнятості.

Певну позитивну роль у відновленні зайнятості може відігравати програма «Власна справа» впроваджена для підприємців, ветеранів, осіб з інвалідністю внаслідок війни, що передбачає можливості отримання мікрогрантів від 50 до 250 тис. грн, надаються на певні комерційні та виробничі цілі, дають змогу отримати нову професію або підвищити кваліфікацію в різних

сферах, таких як медицина, освіта, кулінарія, водійство тощо. Ваучери передбачено для осіб, старших 45 років, ветеранів, ВПО, людей з обмеженими можливостями, людей постраждалих від військової агресії або тих, хто був у полоні.

Певний інтерес можуть мати пропозиції щодо адаптації прифронтових регіонів до потреб армії та державної прикордонслужби. Останнє сприятиме оптимізації використання локацій та мінімізації ризиків для цивільних підприємців.

З урахуванням сучасних викликів, відновлення регіональних ринків праці в Україні повинно включати наступні напрями: підвищення мобільності робочої сили, зокрема, професійної, що визначає підвищення адаптивності до нових умов зайнятості та сприяє поліпшенню забезпечення потреб у робочій силі в умовах структурних і просторових змін; розвиток навчання та перекваліфікації робочої сили для підвищення її конкурентоздатності; відтворення місцевих ринків праці, що потребує приділення уваги забезпеченню їх адаптивності на основі удосконалення організації системи освіти, заінтересованості бізнесу, держави і місцевих органів влади, поліпшення законодавчих та соціально-економічних регуляторів задля формування соціальних ліфтів; створення і розвиток нових робочих місць на базі концепції гідної праці, розвиток інституційної спроможності в галузі зайнятості і соціального діалогу на національному і регіональному рівнях, сприяння новим можливостям щодо створення додаткових робочих місць за рахунок державних програм, інноваційних виробництв тощо. Орієнтовними напрямками стабілізації регіональної зайнятості і ринків праці також можуть бути [3; 4; 8] (табл. 1).

Реалізація заходів щодо забезпечення стійкого функціонування регіональних ринків праці, ефективної зайнятості населення в умовах війни та повоєнного відновлення потребує комплексного, системного підходу та перебуває у площині розвитку законодавчого поля, покращення дієвості всіх інституціональних структур ринку праці і сфери зайнятості, соціально-економічних ліфтів, розвитку системи освіти професійно-кваліфікаційної підготовки. У вирішенні означених завдань мають бути задіяні всі учасники ринку праці і сфери зайнятості, роботодавці, держава, громадськість, шукачі роботи.

Висновки. Таким чином, військові дії РФ в Україні значно вплинули на сферу зайнятості регіонів країни, руйнуючи робочі місця, змінюючи географічне розташування підприємств, структуру та рівні зайнятості. Відновлення регіональних ринків праці відбувається нерівномірно, це зумовлено дієвістю безпекових факторів, віддаленістю регіонів від зони активних бойових дій, сформованою стійкістю регіональних ринків праці та підприємницькою ініціативністю і мобільністю населення на певних територіях. Розвиток і реалізація політики відновлення регіональних ринків зайнятості має здійснюватись інклюзивно, з урахуванням наявного потенціалу певних регіонів і реальних змін, необхідності відтворення певних виробничих ланцюгів з новими робочими місцями, кваліфікованими кадрами.

У даному випадку варто враховувати різноманітні чинники, як потенціальні можливості економіки регіону так і наявні та перспективні можливості щодо ство-

Таблиця 1 – Напрями активізації зайнятості і відновлення регіональних ринків праці

№ п/п	Напрямок	Особливості
1	Сприяння зростанню стабільності робочої сили, спрямоване на поліпшення адаптивності ВПО та інших громадян до існуючих викликів і змін	Забезпечує покращення здатності до зміни видів і особливостей зайнятості, готовності до професійно-кваліфікаційного росту, міграції і територіальних переміщень бізнесу. Можуть сприяти бюджетні грантові заходи, підтримка громадських, консалтингових, рекрутингових структур, освітніх закладів тощо
2	Освоєння найбільш конкурентноспроможних професій переселенцями західних регіонів країни та інших громадян	Сприяє покращенню зайнятості населення, асиміляції ВПО в регіоні перебування. Може здійснюватись за рахунок коштів, виділених на підготовку чи перепідготовку переміщених осіб, за участі місцевої влади, представників бізнесу
3	Використання реверсної локації і релокації бізнесу за кордон на основі мотивації підприємців, активізації реемігрантів	Передбачає повернення трудових мігрантів в свою країну внаслідок поліпшення економічної ситуації на батьківщині та з інших причин. Може сприяти припливу більш кваліфікованих кадрів і досвіду, розвитку соціальної сфери
	Покращення асиміляції ВПО	Надання або допомога в отриманні житла в регіонах перебування ВПО. Використання релокованого бізнесу в західні регіони країни, з метою поліпшення пропозиції роботи для ВПО та інших громадян
4	Створення нових індустріальних парків задля закріплення нових видів бізнесу, розширення сфери зайнятості переселенців	Розширення трудових вакансій, зростання попиту на працю, розширення внутрішньо-регіональної зайнятості, вивільнювання диспропорційності на ринку праці
5	Поліпшення системи підтримки підприємництва і консалтингових організацій в країні	Може забезпечуватись на основі використання бюджетних грантів, задля активізації підприємницьких ініціатив ВПО (на відкриття власних бізнесів, формування малого підприємництва в західних регіонах країни)
6	Залучення до трудової діяльності громадян, які перебувають поза межами ринку праці. Стосується працездатних ВПО, учасників війни, осіб з інвалідністю, молоді, людей пенсійного віку, жінок.	Розбудова безбар'єрних напрямів працевлаштування означених категорій та покращення мотивації до праці населення в цілому, зокрема, на основі покращення оплати праці, адаптації та інклюзивності робочих місць, розвитку професійного навчання і перенавчання, осучаснення політики підбору найму персоналу на основі обмеження стигматизації та ейджизму

Джерело: складено авторами

рення нових робочих місць, розширення сфери зайнятості, спроможності та намагання інвестувати у різні види трудової діяльності, зміни попиту і пропозиції робочої сили тощо. Політика регіональної зайнятості має базуватись на принципах соціальної справедливості, демократичності, інноваційності, адаптивності та має бути зорієнтована на стимулювання роботодавців, розширення сфери прикладання праці і покращення її якості.

Запропоновані нами заходи щодо відновлення і покращення регіональної зайнятості спрямовані на

збереження і створення нових робочих місць, формування більшої гнучкості і адаптивності трудової сфери, зниження регіонального безробіття та формування безперешкодного простору для працевлаштування ВПО та інших громадян. Перспективи подальших розвідок з даної проблематики передбачають визначення орієнтирів розвитку локальних ринків праці для повоєнного відновлення регіонів України, розробку інноваційних підходів щодо зниження диспропорційності трудової зайнятості та регулювання трудової мобільності робочої сили.

Бібліографічний список:

1. Аналітична та статистична інформація. Державна служба зайнятості. URL: <https://www.dcz.gov.ua/analitics/view>
2. Тутова А. Аналіз трендів розвитку ринку праці Дніпропетровського регіону в умовах війни. *Збірник наукових праць таврійського державного агротехнологічного університету ім. Д. Моторного (економічні науки)*. 2025. № 2(55). DOI: <https://doi.org/10.32782/2519-884X-2025-55-4>
3. Черьомухіна О. К., Чалюк Ю. О. Ринок праці під час війни: стан та перспективи. *Економіка та суспільство*. 2022. № (46). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-24>
4. Петренко В. С., Мельникова К. В., Петренко Д. О. Аналіз впливу воєнного стану на ринок праці України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2023. № 48. С. 36-42. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2023-48-6>
5. Азьмук Н. А. Трансформація ринку праці в умовах війни: виклики та стратегії відтворення робочої сили. *Вісник економічної науки України*. 2022. № 1 (42). С. 171-179. DOI: <https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022>
6. Поліщук О. Ю. Машта Н. О. Савченко О. Р. Ринок праці в Україні в умовах війни. *Причорноморські економічні студії*. 2022. Випуск 76. С. 201-208.
7. Як війна впливає на ринок праці та що чекає шукачів роботи? URL: https://careerhub.in.ua/viyna_ta_rynok_praci
8. Коропецька А. Що відбувається з ринком праці під час війни: кого шукають роботодавці та скільки готові платити. URL: <https://www.the-village.com.ua/village/business/fail/328215-work-during-wartime>
9. Річні підсумки аналізу показників національного ринку праці у 2023 році. Національне агентство кваліфікацій. URL: <https://nqa.gov.ua/news/ricni-pidsumki-analizu-pokaznikiv-nacionalnogo-...>

10. Конкуренція зросла, але є шанс знайти роботу! Що відбувається на ринку праці в червні. URL: <https://vikna.tv/dlia-tebe/robota/vakansiyi-v-ukrayini-v-cherвні-sytuacziya-na-rynku-praczi>.
11. Ринок праці оживає: у січні зросли зарплати, кількість шукачів і конкуренція. Work.UA. URL: <https://www.work.ua/articles/analytics/3234>
12. Як проходить адаптація до роботи в умовах війни – досвід великих компаній. URL: <https://www.work.ua/articles/work-in-team/2870>
13. Фахівців яких професій найбільше шукають на ринку праці. URL: <https://blog.olx.ua/34557/fahivciv-jakih-profesij-najbilshe-shukajut-na...>
14. Капінос Г. І., Ларіонова К. Л. Стан і перспективи розвитку ринку праці в умовах трансформації суспільства та економіки України. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія Економічні науки*. 2022. № 1. С. 99–107. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-302-1-17>

References:

1. Analytychna ta statystychna informatsiia [Analytical and statistical information]. Available at: <https://www.dcz.gov.ua/analytics/view>
2. Tutova A. (2025) Analiz trendiv rozvytku rynku pratsi Dnipropetrovskoho rehionu v umovakh viiny [Analysis of labor market development trends in the Dnipropetrovsk region under war conditions]. *Scientific Papers Collection of Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University (Economic Sciences)*, 2 (55). DOI: <https://doi.org/10.32782/2519-884X-2025-55-4>
3. Cheriomukhina O. K., Chaliuk Yu. O. (2022) Rynok pratsi pid chas viiny: stan ta perspektyvy [Labor market during the war: state and prospects]. *Economy and Society*, 46. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-24>
4. Petrenko V. S., Melnykova K. V., Petrenko D. O. (2023) Analiz vplyvu voiennoho stanu na rynek pratsi Ukrainy [Analysis of the impact of martial law on the labor market of Ukraine]. *Scientific Bulletin of Kherson State University*, 48, pp. 36–42. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2023-48-6>
5. Azmuk N. A. (2022) Transformatsiia rynku pratsi v umovakh viiny: vyklyky ta stratehii vidtvorennia robochoi syly [Transformation of the labor market in wartime: challenges and strategies for labor force reproduction]. *Bulletin of Economic Science of Ukraine*, 1 (42), pp. 171–179. DOI: <https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022>
6. Polishchuk O. Yu., Mashta N. O., Savchenko O. R. (2022) Rynok pratsi v Ukraini v umovakh viiny [Labor market in Ukraine under war conditions] *Black Sea Economic Studies*, 76, pp. 201–208.
7. Yak viina vplyvaie na rynek pratsi ta shcho chekaie shukachiv roboty? [How war affects the labor market and what awaits job seekers?] Available at: https://careerhub.in.ua/viyna_ta_rynok_praci
8. Koropetska A. Shcho vidbuvaietsia z rynkom pratsi pid chas viiny: koho shukaiut robotodavtsi ta skilky hotovi platyty [What happens to the labor market during the war: who employers are looking for and how much they are willing to pay]. Available at: <https://www.the-village.com.ua/village/business/fail/328215-work-during-wartime>
9. Richni pidsumky analizu pokaznykiv natsionalnoho rynku pratsi u 2023 rotsi [Annual results of the analysis of national labor market indicators in 2023]. Available at: <https://nqa.gov.ua/news/ricni-pidsumki-analizu-pokaznykiv-nacionalnogo>
10. Konkurentsii zroslo, ale ye shans znajty robotu! Shcho vidbuvaietsia na rynku pratsi v chervni [Competition has increased, but there is a chance to find a job! What is happening in the labor market in June]. Available at: <https://vikna.tv/dlia-tebe/robota/vakansiyi-v-ukrayini-v-cherвні-sytuacziya-na-rynku-praczi>
11. Rynok pratsi ozhyvaie: u sichni zrostaly zarplaty, kilkist shukachiv i konkurentsii [The labor market is reviving: in January salaries, job seekers and competition increased]. Work.ua. Available at: <https://www.work.ua/articles/analytics/3234>
12. Yak prokhodyt adaptatsiia do roboty v umovakh viiny – dosvid velykykh kompanii [How adaptation to work takes place in wartime – the experience of large companies]. Available at: <https://www.work.ua/articles/work-in-team/2870>
13. Fakhivtsiv yakykh profesii naibilshe shukaiut na rynku pratsi [Which professions are most in demand in the labor market]. Available at: <https://blog.olx.ua/34557/fahivciv-jakih-profesij-najbilshe-shukajut-na>
14. Kapinos H. I., Larionova K. L. (2022) Stan i perspektyvy rozvytku rynku pratsi v umovakh transformatsii suspilstva ta ekonomiky Ukrainy [State and prospects of labor market development in the conditions of transformation of society and economy of Ukraine]. *Bulletin of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences Series*, 1, pp. 99–107. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-302-1-17>

Стаття надійшла до редакції 12.05.2025